

ANGLO-AMERICKÁ VYSOKÁ ŠKOLA, o.p.s.

THE NEW ANGLO-AMERICAN COLLEGE IN PRAGUE

27. srpna 2007

Doc. PhDr. Milada Polišenská, CSc.

Posudek disertační práce PhDr. Martiny Lustigové *Karel Kramář – vůdce národa?*

PhDr. Martina Lustigová zvolila jako téma své disertační práce osobnost českého politika Karla Kramáře. Vedoucím její práce byl Doc. Vratislav Doubek, PhD., a jak autorka uvádí, na počátku jejího zájmu o Karla Kramáře stál dr. František Svátek. Autorka od roku 2000 publikovala ke Karlu Kramářovi jedenáct článků v odborných časopisech a sbornících.

Jméno Karla Kramáře je u nás hluboce zakotveno v obecném povědomí, a to především jako jméno politika těsně spjatého se vznikem samostatného Československa a masarykovským Československem. Tato široká povědomost o Kramářovi by mohla svádět k domněnce, že mezi mladými odborníky nebude o toto téma příliš velký zájem. Ve skutečnosti však život a dílo tohoto politika jsou známy fragmentárně, Kramář je většinou jen zmiňován v kontextu událostí a existuje několik opakujících se mylných stereotypů. Česká odborná literatura nemá objektivní, na podrobné heuristice založenou moderní biografickou studii a zůstala doposud velmi dlužna této významné osobnosti moderních českých dějin. Záměr M. Lustigové soustředit se na K. Kramáře je proto třeba ocenit.

Jak M. Lustigová uvádí (ss. 60-63), o parlamentní život byl v dobách Kramářových počátků v politice zájem a poslanci se věnovali této práci jako službě svému národu a většinou finančně na tuto činnost dopláceli.

Autorka předkládá disertaci o 370 stranách, která obsahuje základní komponenty očekávané od vědecké studie: Úvod, který nastiňuje metodologii práce, konstatuje hlavní problematiku a především dokládá autorčin kvalitní přehled o literatuře, osmnáct kapitol, které v chronologickém (a současně i tématickém) pořádku líčí Kramářův život a dílo, a Přílohy obsahující chronologii života K. Kramáře a edici čtyř vybraných dokumentů zásadního charakteru. V závěru práce je zařazen seznam pramenů a literatury a abstrakt v češtině a angličtině.

M. Lustigová podle mého názoru napsala kvalitní práci a úkolu popsat profesionální, soukromý život Karla Kramáře a jeho názory se zhostila velmi zdárně. Kramářův život líčí od jeho dětství a rodinného prostředí až do jeho smrti. Kramářovu soukromí věnuje přiměřenou, nikoli však dominantní pozornost, a citlivě vyjadřuje, jak rodinné zázemí a později manželství ovlivnilo Kramářovy životní příležitosti, postoje a orientaci. Vylíčení Kramářových životních peripetií, vlastností, rozhodování a postojů je velmi zdařilé a dobře komponované. Za velký dar autorky považuji vynikající stylistiku. Její práce je velmi čtivá, i když mám připomínky k několika příliš beletristicky voleným výrazům (s. 25: „Aby ne, národní a slovanské“; s. 30: „založit vlastní politickou stranu si netroufají“, s. 53: „Výtka...tedy není úplně férová“). Opatrnost bych doporučovala i u formulace „rodina žila spokojeně“, jestliže v předchozím odstavci čteme, že

manželé měli celkem pět dětí, z nichž až na Karla všechny zemřely v předškolním věku. Výrazů podobného typu, které ve vědecké práci působí poněkud disonantně, jsem zaznamenala v celé práci jen několik. M. Lustigová dokázala velmi dobře propojit vylíčení Kramářovy kariéry, jeho soukromého života, jeho politických názorů, jeho vztahů k dalším předním osobnostem – Masarykovi, Benešovi, Rašínovi. Podle mého názoru citlivě a na vhodná místa zakomponovala poznámky o zdravotním stavu i povahových vlastnostech, a podařilo se jí vytvořit přesvědčivý, plastický a živý obrázek tohoto muže. Velmi zajímavé a – pokud studie vyjde v knižní formě, pro mnohé čtenáře nečekané – jsou například i pasáže o vztahu T. G. Masaryka a jen o deset let mladšího Kramáře, kdy Masaryk se nechával oslovovat jako „Pastýř“ a Kramář sám sebe pojmenovával „ovečkou“.

Hlavní interpretační linie práce je chronologická, avšak v závěru autorka zařadila pět tematicky zaměřených kapitol o Kramářově vztahu ke slovanství, k Němcům a ostatním národům, Kramářovo pojetí národa a nacionalismu, Kramářovu kritiku prvorepublikových politických poměrů a Kramářův postoj k fašismu. Právě v těchto kapitolách M. Lustigová na větším prostoru a komplexněji podává Kramářovo hodnocení a postoje k hlavním fenoménům moderních českých dějin. Možná, že autorka mohla napsat ještě jednu kapitolu – o vztahu Kramáře k bolševismu a komunismu a to přesto, že Kramářovy názory na bolševismus jsou zachyceny na jiných místech studie.

Autorka výstižně vyjadřuje, že Kramář vlastně nikdy neformuloval, co chápe pod pojmem národ, a to přesto, že pojem národ velmi intenzivně prožíval a používal a že byl vůdcem národně demokratické strany. M. Lustigová zachytila, že Kramář, který za Rakouska-Uherska platil za přesvědčeného zastávce českého státního práva, po 1. světové válce přijal za svou ideu čechoslovakismu, a dobře dokumentuje jeho protiněmecké a protimaďarské přesvědčení, i když rovněž postihla jeho úsilí o pravedlivý a demokratický postoj vůči těmto menšinám. Podle autorky se Kramářův nacionalismus vyvinul po 1. světové válce k odpovědnosti za vývoj a budoucnost státu, a odrazil se i v jeho postojích k sociální problematice (s. 281).

Shrnu-li své hodnocení studie M. Lustigové, mohu konstatovat, že předkládá velmi dobře napsanou, čtivou práci, která vyváženě, plasticky a mnohostranně pojednala život a dílo K. Kramáře. Studie je opřena o výbornou znalost literatury k tématu, dobové publikace i primární prameny, které autorka velmi zručně kombinuje a využívá. Nemohu se však zdržet připomínky k heuristice. M. Lustigová v seznamu pramenů uvádí Archiv Národního muzea, Literární archiv Památníku národního písemnictví a Archiv Českého rozhlasu, neuvádí však, které fondy v těchto archivech studovala. V úvodu je sice poznámka o korespondenci uložené v archivech (především v archivu Národního muzea), avšak více se o využití archivních pramenů nedozvíme. Je zřejmé, že práce je založena především na literatuře a na tištěných materiálech, autorka ale také důkladně využívala parlamentní prameny v elektronické podobě, což je třeba ocenit. Jsou-li však uvedeny archivy, měly by být v seznamu pramenů konkrétně uvedeny i studované fondy. Určitě by bylo užitečné obohatit heuristiku především o Archiv ministerstva zahraničních věcí – kromě tzv. Pařížského archivu mám na mysli především názory na Kramáře v zahraničí, jak o nich referovaly československé zastupitelské úřady. Karel

Kramář se bezesporu objevoval i ve zprávách zahraničních diplomatů v Praze a bylo by jistě užitečné projít alespoň diplomatické prameny, které jsou k dispozici v edicích, a zjistit, zda a jak o jeho postojích bylo referováno. Dalšími archivy, které zůstaly stranou pozornosti, je Národní archiv a Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Nedomnívám se však, že by prameny z těchto archivů měly podstatnější vliv na hodnocení Karla Kramáře, ke kterému autorka dospěla, a sloužily by hlavně pro doplnění.

Domnívám se, že PhDr. Markéta Lustigová předložila kvalitní studii, která splňuje požadavky na disertační práci, a doporučuji její uznání pro získání vědecké hodnosti Ph.D.

Doc. PhDr. Milada Polišenská, CSc.